

ISÄ JAKOVOS TSALIKIKSEN ELÄMÄ

TT Hannu Pöyhönen

Isä Jakovos Tsalikis on yksi viime aikojen tunnetuimpia ortodoksisia ohjaajavanhuksia. Voisimme sanoa, että kreikkalaisista ohjaajavanhuksista hän on varmasti kolmanneksi tunnetuin heti isä Paisioksen ja isä Porfyrioksen jälkeen. Isä Porfyrios piti häntä yhtenä 1900-luvun suurimmista pyhistä.

Hengellisen aateluuden ensiaskeleet

Isä Jakovos Tsalikis syntyi 5.11.1920 Vähässä-Aasiassa, Livisin kylässä, nykyisen Turkin rannikolla, vastapäätä Rhodosta. Hän sai jo kasteessa nimekseen Jakovos.

Isä Jakovoksen suku oli tunnettua hurskaudestaan: siihen kuului pappeja ja munkkeja seitsemässä polvessa, jopa yksi pyhä. Myös hänen isovanhempansa ja vanhempansa olivat hyvin hurskaita. Erityisen hurskas oli hänen äitinsä, Theodora, jolle arkkienkeli Mikael välitti tiedon hänen kuolemastaan kolmea päivää aiemmin. Alun perin hänen äidillään oli halu ryhtyä nunnaksi.

Hänen vanhemmillaan oli 8 lasta, joista 5 kuolivat jo varhain. Olosuhteet Vähässä-Aasiassa olivat tuolloin traagiset, sillä elettiin vuonna 1924 toteutetun kreikkalais-turkkilaisen väestönvaihdon aattohetkiä. Turkkilaiset vangitsivat vuonna 1921 Jakovoksen isoisän ja isän, joista edellinen kuoli vankeuden aikana ja jälkimmäinen oli kateissa 4 vuotta.

Kreikkaan tultuaan perhe muutti Evian (Euboian) saarelle, kylään nimeltä Farakla. Myös Jakovos oli pienestä pitäen poikkeuksellisen hurskas: jo 5-vuotiaana hänellä oli tapana suitsuttaa kodin ja naapurit ja 6-vuotiaana hän osasi ulkoa liturgiapalveluksen papin ja kuoron osuudet! Hänen kauttaan tapahtui varhain ihmeitäkin: 7-vuotiaana hän paransi köyhien vanhempiansa kuolemaisillaan olevan sian ja 9-vuotiaana pelasti veljensä, jota käärme oli purrut. Nuori Jakovos tuli osalliseksi myös monista pyhien ilmestyksistä. Erityisesti pyhä Paraskeva ilmestyi hänelle usein kylän lähellä olevassa kirkossa.

Monet panivat merkille Jakovoksen hurskauden jo lapsena. Niinpä ennen kymmenettä ikävuottaan hänestä tuli köyhien kyläläisten ”lääkäri ja pappi”, jonka kättä moni halusi suudella kunnioituksesta!

Jakovoksen elämän puitteet olivat hyvin köyhät, sillä perheessä oli puutetta ruuasta ja vaatteista. Hän teki paljon työtä ja eli äärimmäisen askeettisesti. Joskus hän saattoi olla syömättä viisikin päivää viikossa! Ollessaan vasta 13 tai 14 vuoden ikäinen hän nukkui äärimmäisen vähän. Saatuaan oman huoneen hän teki tuhansia maahankumarruksia yön aikana rukoillen sydämen puhtautta, mitä tapaa hän jatkoi kuolemaansa asti. Puutteen ja askeettisuutensa vuoksi Jakovos sairastui 15-vuotiaana kuolemanvakavasti, mutta nähtyään yöllä unessa pyhän Haralamboksen hän heräsi aamulla terveenä.

Hurskas ja vastuuntuntoinen nuorimies

Sodan päätyttyä Jakovos meni armeijaan. Silloin elettiin vuotta 1947. Siellä hänen toverinsa aluksi pilkkasivat häntä, mutta heidän asenteensa muuttui lopulta kunnioittavaksi, kun he huo-

masivat hänen auttavan yksinäisiä ja sairaita. Paastopäivinä ja valmistautuessaan lauantaisin Ehtoolliselle – käytännössä siis kolmena tai neljänäkin päivänä viikossa – hän ei armeijassa syönyt mitään, koska ruuan valmistuksessa oli käytetty öljyä. Kun joukkoyksikön johtaja kuuli Jakovoksen askeesista, hän kutsui tämän luokseen ja tekeytyi ankaraksi, sillä hän halusi koetella nuorukaista. Tapaamisen jälkeen heidän välilleen syntyi lämminhenkinen ystävyys, joka kesti aina komentajan kuolemaan asti.

Vapaa-ajallaan Jakovos kävi usein vierailulla joukkoyksikkönsä komentajan kotona. Hän matkasi jalan Pireuksesta Ateenan Fiks’iin voidakseen poiketa matkalla kaikissa kirkoissa suutelemassa ikoneja ja kumartamassa pyhäinjäännöksiä!

Armeijasta päästyään Jakovos palasi kotiinsa. Hän elätti perheen työskentelemällä kotipellolla, tehtaassa ja kaivoksella. Äiti Theodora oli kuollut jo vuonna 1942, ja isä Starvos kuoli pian Jakovoksen armeijasta tulon jälkeen. Jakovos olisi jo tuolloin halunnut ryhtyä munkiksi, mutta äitinsä toivomuksesta hän päätti ensin huolehtia sisarensa Anastasian naittamisesta. Kun sisaren avioliitto sitten oli solmittu, hän lähti Pyhän Daavidin luostariin Eviällä vuonna 1951.

Kilvoittelu Pyhittäjä Daavidin luostarissa

Luostarissa Jakovoksella oli vaikeuksia erityisesti kilvoitteluelämän alussa, sillä paikka oli monin tavoin rappiolla: luostarissa ei toimitettu palveluksia, rakennukset olivat huonossa kunnossa ja karja oli vallannut luostarin. Paimenet ja myös yksi munkki heidän kanssaan juonittelivat häntä vastaan ja jopa päättivät surmata hänet, koska hän pyrki saamaan luostarissa muutoksia aikaan. He yrittivät tehdä Jakovoksen elämän siellä mahdottomaksi kaikin tavoin keinoja kaihtamatta.

Oltuaan luostarissa jonkin aikaa Jakovos jätti sen, mutta tuli takaisin heinäkuussa 1952, koska ei enää kokenut kotonaan sisäistä rauhaa. Luostariin palattuaan hän näki pyhittäjä Daavidin, joka munkin hahmossa avasi hänelle luostarin portin. Tämä ilmestys, jonka hän varsinaisesti tajusi vasta hetkeä myöhemmin, sai hänet päättämään, että hän kestää luostarissa kaiken rakkaudesta pyhittäjä Daavidia kohtaan.

Jakovos vihittiin munkiksi Pyhittäjä Daavidin luostarissa saman vuoden marraskuun lopussa, ja kolme viikkoa myöhemmin hänet vihittiin myös papiksi. Pappisvihkimyksen toimittanut piispa kehotti Jakovosta jatkamaan kilvoitustaan samalla tavoin kuin oli sen alkanutkin ja ennusti, että näin tämä eräänä päivänä tullaan julistamaan pyhäksi.

Pappisvihkimyksensä jälkeen isä Jakovos lisäsi kilvoitustaan: hän luki keljassaan joka päivä monia anomuskanoneita eri pyhille ja Psalttarin kokonaisuudessaan. Lisäksi hän rukoili paljon Jeesuksen rukousta ja teki sen yhteydessä 1000–3000 maahankumarrusta sen mukaan, kuinka paljon hänellä kulloinkin oli käytettävissään aikaa. Hän söi vähän ja nukkui niukasti, vain pari tuntia vuorokaudessa.

Isä Jakovoksen päättäväisyys herätti pahoissa hengissä silmittömän raivon: ne pelottelivat häntä sekä keljassa että pyhittäjä Daavidin luolassa, jossa hän usein vieraili. Kolmesti ne kävivät myös fyysisesti hänen kimppuunsa. Rajuimmin ne hyökkäsivät häntä vastaan vuosina 1954 ja 1958, jolloin hän oli rampana kuukausia. Näiden demonisten hyökkäyksien jälkeen isä Jakovos sai Jumalalta armolahjan karkottaa ihmisistä pahoja henkiä.

Sairaudet ja valinta igumeniksi

Kilvoitusvuosien myötä isä Jakovosta alkoivat vaivata monet sairaudet. Kiusallisia olivat muun muassa pahat suonikohjut, jotka estivät verenkierron jaloissa. Vuonna 1986 hänelle puolestaan jouduttiin asentamaan tahdistaja sydämen vajaatoiminnan vuoksi. Kun lääkärit joskus pääsivät tutkimaan häntä, he olivat epätoivoisia siitä, mistä lääkintätoimenpiteet pitäisi alkaa!

Vuonna 1975 isä Jakovos valittiin luostarin igumeniksi. Sitä ennen hän oli harjoittanut täydellistä kuuliaisuutta edeltäjälleen, joka asui luostarin ulkopuolella. Igumenina hänen onnistui kunnostaa luostari ulkoisesti. Sinne alkoi pian myös virrata pyhiinvaeltajia, mutta uusia kilvoittelijoita hän sai odottaa aivan elämänsä viime vuosiin saakka.

Isä Jakovos rakasti paljon ihmisiä. Siksi hän ei voinut koskaan torjua ketään, joka oli tullut luostariin synnintunnustukselle, vaikka joutui monesti venyttämään synnintunnustusten vastaan ottamista jopa kolmeen asti yöllä. Nähdessään luostarissa paljon vieraita hän tunsi aina iloa.

Maanpäällisen elämän viime vaiheet

Myös isä Jakovoksen viimeinen vuorokausi oli työteliäs: kuolemaa edeltävänä yönä hän vastasi 15 kirjeeseen ja valvoi muun ajan rukoillen, osallistui aamulla Pyhään Ehtoolliseen kirkossa ja otti sen jälkeen siellä vielä synnintunnustuksen vastaan.

Isä Jakovos oli tietoinen poislähtönsä hetkestä. Kun hän kuolinpäivänään oli kävelemässä rakastamillaan luostarin mailla erään athoslaisen munkin kanssa, hän pyysi tätä jäämään vielä siksi päiväksi, koska sanoi kuolevansa. Lisäksi hän opetti tuona samana päivänä erälle juuri papiksi vihitylle luostarin isälle hautajaispalveluksen toimittamisen yksityiskohdat. Käytyään liturgian jälkeen suutelemassa viimeistä kertaa kirkon ikonit, eräs luostarin isistä näki hänet ylimaallisessa, kirkastuneessa tilassa.

Isä Jakovos Tsalikis kuoli keljassaan 21.11.1991 neljän aikaan iltapäivällä, kun oli ottamassa vastaan erään nunnan synnintunnustusta. Synnintunnustuksen lopussa hän näki luostarinsa nimikkopyhän, pyhittäjä Daavidin, ja oman nimikkopyhänsä, Jaakob Vanhurskaan eli Herran veljen, astuvan huoneeseen. Sitten hän pyysi nunnaa avaamaan oven lähestymässä oleville luostarin munkeille, joiden askeleet eivät vielä kuuluneet. Heidän astuessaan sisään hän menetti tajuntansa ja antoi henkensä Herran käsiin.

Isä Jakovoksen hautajaisiin saapui tuhansia ihmisiä, vaikka luostari vielä tuolloin sijaitsi vaikeakulkuisessa maastossa eikä kuolemasta oltu välitetty tietoa kuin muutamille. Ennen hautaan laskua kantajat nostivat arkun kansanjoukon ylle ikään kuin merkiksi isä Jakovoksen siunauksesta. Silloin kansa alkoi spontaanisti huutaa: "Pyhä, pyhä; sinä olet pyhä!" Isä Jakovoksen ruumis säilytti yliluonnollisella tavalla lämmön ja elastisuutensa koko hautaamista edeltävän ajan.

Jumalannäkijä, joka puhui muuttuneella olemuksellaan

Isä Jakovos Tsalikikselle oli ominaista nöyryys ja itseironia, koska vähäisen sivistyksensä johdosta hän ei tuntenut teologista kirjallisuutta, Filokaliaa eikä muuta sellaista. Hän ei ollut suuri julistaja, vaan jumalannäkijä, joka puhui ihmisille muuttuneella olemuksellaan.

Isä Jakovokselle oli ominaista myös valoisuus, ilo ja sisäinen rauha. Hän tunsu voimakkaasti Jumalan läsnäolon sisimmässään, minkä vuoksi hän usein saattoi sanoa: “Minun sydämeni on paratiisi!”

Hänen lempeytensä ulottui kaikkiin, jopa luostarimailta kiinni saatuihin vihannesvarkaisiin! Aivan erityisesti hän kuitenkin rakasti lapsia. Hän avusti avokätisesti köyhiä ja puutteesta kärsiviä antaen näille joskus suuriakin lahjoituksia luostarin varoista. Hänellä oli tapana nimittää luostarin kukkaroa rahasäkiksi, joka annettaessa ei koskaan tyhjene.

Valamon kansanopiston Etelä-Kreikan pyhiinvaellusmatka, syksy 2006